

УДК 378.14:377.35

Олександр КУЧАЙ

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна
e-mail: kuchay@ukr.net*

Тетяна КУЧАЙ

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки і психології
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II,
м. Берегово, Україна
e-mail: tetyanna@ukr.net*

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Наріжною проблемою розвитку сучасної системи освіти є якість підготовки кваліфікованих фахівців. Україна, інтегруючись у світовий простір, прагне підвищувати рівень культури своїх громадян, що неможливо без фундаменталізації освіти. Метою даної статті є розгляд питання фундаменталізації фахової підготовки майбутніх соціальних працівників.

Принцип фундаментальності і прикладної спрямованості разом з принципами громадянськості, науковості навчання та виховуючого навчання складають систему змістових принципів навчання.

Фундаментальність навчання, як основний результат, має своїм завданням розвиток свідомості і самосвідомості. Свідомість є проявом вищого рівня психічної активності людини, формується у діяльності і через суспільну систему знань спрямовує поведінку і діяльність. Можна зробити висновок, що науково обґрунтована побудова процесу навчання майбутніх соціальних працівників передбачає його орієнтацію на єдність знань і умінь, свідомості і поведінки.

З'ясовано, що результатом фундаменталізації загальнопрофесійної підготовки є фундаментальна загальнопрофесійна освіта фахівців як інтеграційна властивість особистості, що характеризується сукупністю загальнонаукових і загальнопрофесійних компетентностей особистості (знань, умінь, навичок), сформованих інтелектуальними, поведінковими і професійно-значущими якостями, розвиненою мотивацією досягнень у навчанні, здатністю до інтелектуальної і творчої діяльності, до продовження своєї освіти та самоосвіти, яка дозволяє їй самореалізуватися у майбутній професійній діяльності. У зв'язку з цим зростає важливість професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: фундаменталізація освіти, фахова підготовка, майбутні соціальні працівники, фундаментальність навчання, змістові принципи навчання.

У теперішній час будь-який ЗВО виступає у статусі суб'єкту ринку послуг, і гарантованість якості на цьому ринку стає хоча й недостатньою, але необхідною умовою акту купівлі освітньої послуги. Система забезпечення якості вищої освіти є однією з основних вимог, що висувуються суспільством перед вищою освітою. Тому якість виявляється основною конкурентною перевагою вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг.

Наріжною проблемою розвитку сучасної системи освіти є якість підготовки кваліфікованих фахівців, про що наголошується в законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти та ін.

Проблемою фундаменталізації загальнопрофесійної підготовки майбутнього фахівця займаються науковці С. Архипова, В. Андрущенко, О. Карпенко, М. Ковтонюк, І. Левченко, Н. Нечаєва, Л. Ребуха, В. Садова, А. Субетто, А. Суханов та ін.

Метою даної роботи є розгляд питання фундаменталізації фахової підготовки майбутніх соціальних працівників.

Система соціальної роботи як діяльність по наданню допомоги людині, сім'ї, групі осіб, які знаходяться у складній життєвій ситуації, шляхом надання матеріально-фінансової, морально-правової підтримки, консультування й обслуговування демонструє реальні можливості суспільства і держави щодо соціального захисту людини. Відомо, що кожна професія характеризується спільними з іншими професіями і специфічними, притаманними лише їй цінностями. Особливості професійних цінностей обумовлені роллю і статусом професії в житті суспільства і конкретної людини [1].

Україна, інтегруючись у світовий простір, прагне підвищувати рівень культури своїх громадян та їх життя, що неможливо без фундаменталізації освіти. Отже, сучасна освіта потребує фундаменталізації – переосмислення змісту, структури та форм організації. Величезний інформаційний

потік, який помітно зростає внаслідок уходження України до європейського освітнього простору, потребує від майбутніх соціальних працівників не лише ґрунтовнішої підготовки до раціонального добору, осмислення, зберігання й використання знань про світ, кількість яких лавиноподібно зростає, а й розвитку духовності, почуттєвої сфери майбутніх соціальних працівників.

Сучасний майбутній соціальний працівник повинен володіти як теоретичними інноваційними підходами до організації життя, так і практичними технологіями, які доцільно застосовувати в освітньому процесі. Навчання за допомогою традиційних технологій не дає змоги розвинути ключові, базові компетентності з конкретної навчальної дисципліни. Саме тому необхідно перебудувати навчальний процес. Зокрема, майбутнім соціальним працівникам необхідно цілеспрямовано й наполегливо оволодівати інтенсивними інтерактивними технологіями навчання: технологіями критичного мислення, рольовими, імітаційними іграми, тренінгами, кейсами, креативними техніками, ігровим проектуванням й багатьма іншими методами.

М. М. Ковтонюк стверджує, що принцип фундаментальності і прикладної спрямованості разом з принципами громадянськості, науковості навчання та виховуючого навчання складають систему змістових принципів навчання. Фундаментальність у навчанні передбачає науковість, повноту і глибину знань. Вона зумовлена сучасним науково-технічним прогресом, що вимагає від людини високоінтелектуальної мобільності, дослідницького складу мислення і уміння постійно поповнювати свої знання. Вчені вважають, що фундаментальні знання мають властивість старіти повільніше, ніж конкретні, і апелюють не стільки до пам'яті, скільки до мислення людини.

Фундаментальність навчання, як основний результат, має своїм завданням розвиток свідомості і самосвідомості. Свідомість є проявом вищого рівня психічної активності людини, формується у діяльності і через суспільну систему знань спрямовує поведінку і діяльність. Можна зробити висновок, що науково обґрунтована побудова процесу навчання майбутніх соціальних працівників передбачає його орієнтацію на єдність знань і умінь, свідомості і поведінки.

М. М. Ковтонюк підсумовує, що результатом фундаменталізації загальнопрофесійної підготовки є фундаментальна загальнопрофесійна освіта фахівців як інтеграційна властивість особистості, що характеризується сукупністю загальнонаукових і загальнопрофесійних компетентностей особистості (знань, умінь, навичок), сформованих інтелектуальними, поведінковими і професійно-

значущими якостями, розвиненою мотивацією досягнень у навчанні, здатністю до інтелектуальної і творчої діяльності, до продовження своєї освіти та самоосвіти, яка дозволяє їй самореалізуватися у майбутній професійній діяльності. У зв'язку з цим зростає важливість професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Науковець доводить, що прикладні і фундаментальні науки співвідносяться між собою. Взаємодія фундаментальної і прикладної науки ґрунтується на таких методологічних принципах:

- залежність між фундаментальними і прикладними дослідженнями, що забезпечує розвиток інноваційних напрямів, подолання суперечностей між обґрунтованою методологією і практичними результатами досліджень;
- динамізм складних систем якісних регуляцій усередині фундаментальних і прикладних наук, на основі яких є зрозумілою їх взаємодія;
- детермінізм, обумовленість фаз, стадій, механізмів, процесу взаємодії;
- системність, існування структурної і закономірної єдності фундаментальних і прикладних досліджень на всіх етапах розвитку науки [2].

Фундаменталізація професійної підготовки майбутніх соціальних працівників орієнтована на виведення фундаментального знання на пріоритетні позиції, котрі є основою створення та нагромадження цілісного, узагальнювального знання задля цілеспрямованого формування творчого мислення та професійної компетентності. При цьому важлива роль відводиться антропологічному та гуманістичному підходам у фундаменталізації вищої професійної освіти майбутніх соціальних працівників. Вони сприяють формуванню особистості як активного суб'єкта творчої праці, пізнання і спілкування, слугують фактором її гармонійного розвитку, зростання сутнісних сил і здібностей, «видаються» нами як соціально-педагогічний феномен, який виступає як педагогічна проблема, педагогічне явище, педагогічний процес, педагогічний принцип, педагогічна практика і як напрям дослідження педагогічної дійсності. Саме за допомогою реалізації цих підходів до фундаменталізації вищої професійної освіти стає можливим цілісний виклад теоретичних навчальних курсів і ефективне проходження студентами практики у соціальній сфері, що й сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців у ЗВО [3].

Підсумовуючи актуальність питання фундаменталізації фахової підготовки майбутніх соціальних працівників, зазначимо, що створення нових ідей професійної підготовки майбутніх

соціальних працівників – один із найважливіших пріоритетів освітньої політики в Європі. Майбутній соціальний працівник повинен бути готовим до виконання навчальної, опікунської, орієнтов-

ної, координаційної функцій, любити свою професію, активно й постійно підвищувати свої професійні компетенції, демонструвати відкритість до прогресу і творчості.

Список використаних джерел

1. Карпенко О. Г. Теоретико-методологічні підходи професійної готовності фахівців до соціальної роботи // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. С. 46–54.
2. Ковтонюк Мар'яна Михайлівна. Теоретичні і методичні засади фундаменталізації загальнопрофесійної підготовки майбутнього учителя математики: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / М. М. Ковтонюк; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2014. 549 с.
3. Ребуха Л. Фундаменталізація вищої професійної освіти майбутніх соціальних працівників: антропологічний та гуманістичний підхід // Фундаменталізація вищої професійної освіти. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». Випуск 5/37 (2017). С. 156–163.

References

1. Karpenko O. H. (2014) Teoretyko-metodolohichni pidkhody profesynoyi hotovnosti fakhivtsiv do sotsial'noyi roboty [Theoretical and methodological approaches of professional readiness of specialists to social work]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 11. Sotsiologiya. Sotsial'na robota. Sotsial'na pedahohika. Upravlinnya.* 46–54.
2. Kovtonyuk M.M. (2014) Teoretychni i metodychni zasady fundamentalizatsiyi zahal'noprofesiynoyi pidhotovky maybutn'oho uchytelya matematyky [Theoretical and methodical principles of fundamentalization of the general professional training of the future teacher of mathematics]: dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.04 / M. M. Kovtonyuk; Vinnyts'kyu derzhavnyu pedahohichnyu universytet imeni Mykhayla Kotsyubyns'koho. Vinnytsya, 549.
3. Rebukha L. (2017) Fundamentalizatsiya vyshchoyi profesynoyi osvity maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv: antropolohichnyu ta humanistychnyy pidkhid [Fundamentalization of higher professional education of future social workers: anthropological and humanistic approach]. *Fundamentalizatsiya vyshchoyi profesynoyi osvity. Lyudynoznavchi studiyi. Seriya «Pedahohika».* Vypusk 5/37. 156–163.

Александр Кучай, Татьяна Кучай. Фундаментализация профессиональной подготовки будущих социальных работников

Угловой проблемой развития современной системы образования является качество подготовки квалифицированных специалистов. Украина, интегрируясь в мировое пространство, стремится повысить уровень культуры своих граждан, что невозможно без фундаментализации образования. Целью данной статьи является рассмотрение вопроса фундаментализации профессиональной подготовки будущих социальных работников.

Принцип фундаментальности и прикладной направленности вместе с принципами гражданственности, научности обучения и воспитывающего обучения составляют систему содержательных принципов обучения. Фундаментальность обучения, как основной результат, имеет своей задачей развитие сознания и самосознания. Сознание является проявлением высшего уровня психической активности человека, формируется в деятельности и через общественную систему знаний направляет поведение и деятельность. Можно сделать вывод, что научно обоснованное построение процесса обучения будущих социальных работников предполагает его ориентацию на единство знаний и умений, сознания и поведения.

Установлено, что результатом фундаментализации общепрофессиональной подготовки является фундаментальная общепрофессиональная образование специалистов как интеграционная свойство личности, характеризующееся совокупностью общенаучных и общепрофессиональных компетенций личности (знаний, умений, навыков), сформированных интеллектуальными, поведенческими и профессионально-значимыми качествами, развитой мотивацией достижений в обучении, способностью к интеллектуальной и творческой деятельности, к продолжению своего образования и самообразования, которая позволяет ей самореализоваться в будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: фундаментализация образования, профессиональная подготовка, будущие социальные работники, фундаментальность обучения, содержанию принципы обучения.

Olexander Kuchai, Tetiana Kuchai. Fundamentalization of professional preparation for future social workers

The main problem of the development of modern education system is the quality of training of qualified specialists. Ukraine, integrating into the world, seeks to raise the level of its citizens' culture, which is impossible without the fundamentalization of education. The purpose of this article is to consider the issue of fundamentalization of the professional training of future social workers. The principle of fundamentalism and applied orientation, along with the principles of citizenship, teaching science and education, constitute a system of content learning principles.

Fundamentals of learning, as the main result, has the task of developing consciousness and self-awareness. Consciousness is a manifestation of a higher level of human mental activity, is formed in activity and through the social system of knowledge directs behavior and activities. One can conclude that scientifically grounded construction of the process of training future social workers involves its orientation towards the unity of knowledge

and skills, consciousness and behavior. It is revealed that the result of fundamentalization of general professional training is the fundamental general professional education of specialists as an integrative property of a person, characterized by a set of general scientific and general professional competencies of the person (knowledge, skills, skills), formed by intellectual, behavioral and professional-significant qualities, developed motivation of achievements in learning, ability to intellectual and creative activity, to continue their education and self-education, which allows it self-realization respect for future professional activities. In this regard, the importance of the training of future social workers is growing.

Key words: fundamentalization of education, vocational training, future social workers, fundamental education, content training principles.

УДК 378:37.011.3-051:316.613

Алла ЛИНЕНКО

*доктор педагогічних наук, професор кафедри
музично-інструментальної підготовки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, м. Одеса, Україна
e-mail: aflinenko@gmail.com*

СОЦІОКУЛЬТУРНА БЕЗПЕКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті порушується проблема соціокультурної безпеки майбутніх учителів, як необхідної складової їх підготовки до професійної діяльності, аналізується сучасний стан та перспективи зазначеної проблеми, сутність соціокультурної безпеки молоді, її структурних компонентів: духовної безпеки і інформаційної, розглядаються підходи до її формування, як основи ефективного розвитку особистості майбутнього вчителя. Пріоритетна увага приділяється діяльності серед студентів педагогічних ЗВО немистецьких факультетів, використанню форм і методів формування соціокультурної безпеки майбутніх учителів.

Ключові слова: соціокультура, майбутній учитель, духовна безпека, інформаційна безпека, просвітницька діяльність.

Сучасна парадигма української освіти заснована на активному впровадженні в навчально-виховний процес педагогічного ЗВО системи гуманістичних цінностей. У зв'язку з чим, освітнє середовище зазначеної установи повинно створювати необхідні умови, які б сприяли професійно-особистісному становленню майбутніх учителів у зазначеному контексті. Аксіологічно спрямована професійна підготовка майбутніх вчителів, у свою чергу, сприятиме формуванню їх конкурентоздатності на вітчизняному і світовому ринку праці.

В останні роки інтелігенцію України, педагогічну громадськість, батьків турбує проблема кризи духовності молоді, низький рівень їх культурного розвитку, несприйняття універсальної ціннісної системи, що спирається на вищі духовні і моральні абсолюти. На думку провідних вчених це може привести до виникнення реальної загрози самознищення суспільства. Так, на думку О. Лановенко, швидко наближається духовно-ціннісна криза. Девальвація вищих духовних цінностей може викликати катаклізми планетарного масштабу [5].

Духовну загрозу несуть різні фактори і явища. До них можна віднести інтенсивні глобаліза-

ційні та модернізаційні процеси, руйнування базових цінностей релігійної та світської культур, експансію нетрадиційних релігій. ЗМІ з активністю та інтенсивністю гідними кращого застосування, нав'язують молоді асоціальні зразки поведінки: агресію, розбещеність, насильство, криваві розправи. З екранів ТБ, різних сайтів інтернету, зі сторінок низькопробної літератури льються ріки крові та нецензурні вирази. Масова культура часом створюється ділками-ремісниками, головною рушійною силою яких є комерційний успіх, а не відродження духовного здоров'я нації. У зв'язку з цим відбувається порушення екології культури, що негативно впливає на розвиток особистості молоді людини, веде до деградації. Ось чому, проблема соціокультурної безпеки молоді є актуальною і вимагає цілеспрямованої, активної діяльності по її формуванню.

Під соціокультурною безпекою розуміємо готовність особистості захистити свій внутрішній світ, свою систему цінностей від впливу факторів, які перевищують нормативно допустимі рівні культури, а також негативно впливають на розвиток процесів в системі «людина-культура». Слід додати, що важливим призначенням соціокуль-